

TAK VÁS TU MÁME, BRATŘI!

**Dočasný pobyt sovětských vojsk na území Československa
trval 22 let a 10 měsíců**

**VÝSTAVU DOPROVÁZÍ TEXTY
KARLA KRYLA**

Knihovna PF UK

POUŽITÉ ZDROJE A E-ZDROJE:

KRYL, Karel, ŠULC, Jan, ed. a JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Texty písní*. 1. vyd. Praha: Torst, 1998. 523 s. ISBN 80-7215-076-6.

www.vhu.cz, cnn.iprima.cz, zpravy.aktualne.cz, magazin.aktualne.cz, www.totalita.cz, cgv.org.ru, moravskoslezsky.denik.cz, vojenske-prostory.cz, www.michaelpanek.cz, ct24.ceskatelevize.cz, www.lidovky.cz, www.cbmonitor.cz, www.autorevue.cz, www.vojensko.cz, cs.wikipedia.org, cista.metronet.cz, radiozurnal.rozhlas.cz, www.polskodnes.cz, www.armyweb.cz, www.ustrcr.cz, www.impuls.cz, roksvobody.cz, martinfryc.eu, nasemyto.cz, jaknato.blogspot.com, echo24.cz, www.moderni-dejiny.cz, www.idnes.cz, www.reflex.cz, cesky.radio.cz, www.denik.cz, www.zivotvkomunismu.cz, zurnal.pravda.sk, magazin.wienmuseum.at, www.ceskatelevize.cz, denikn.cz, www.novinky.cz, www.irozhlas.cz, www.shkmhodonin.cz, www.abecedasocialismu.cz, sport.aktualne.cz, www.pametnaroda.cz, sever.rozhlas.cz, www.frekvence1.cz, www.dotyk.cz, twnews.cz, www.valka.cz, old.ceskenoviny.cz, eurozpravy.cz, hlidacipes.org, cnn.iprima.cz, filmcommission.cz, www.planes.cz, www.facebook.com, www.ctidoma.cz, armada.vojenstvi.cz, expozice-ralsko.estranky.cz, www.biggmagg.cz, www.respekt.cz, icv.vlada.cz, ekonom.cz, www.fotosuda.cz, www.sportuj.com, english.radio.cz, novojicinsky.denik.cz, www.mujozhlaz.cz, mesto.vysoke-myto.cz, olomoucky.denik.cz.

Autorka výstavy: Květa Hartmanová, Knihovna PF UK

1968 OPERACE DUNAJ

Dne 21. srpna 1968 bylo násilně ukončeno období politického uvolnění a započatých reforem v Československu. Začala Operace Dunaj.

Tak vás tu máme bratři
z krve Kainovy
Poslové noci která
do zad bodá dýku
Tak vás tu máme bratři
vnuci Stalinovi
Však ne tak jako včera
Dnes už bez šejků

Přípravy k obsazení Československa probíhaly již 20.8.1968. Vysocí důstojníci StB dostali úkol připravit své příslušníky k blížce neurčené akci v prostoru ruzyňského letiště, rozhlasu a televize. Krajské správy StB vyhlásily pohotovost pro vybrané osoby.

Na letiště v Praze Ruzyni a v Brně Tuřanech přistály ve večerních hodinách první sovětská letadla.

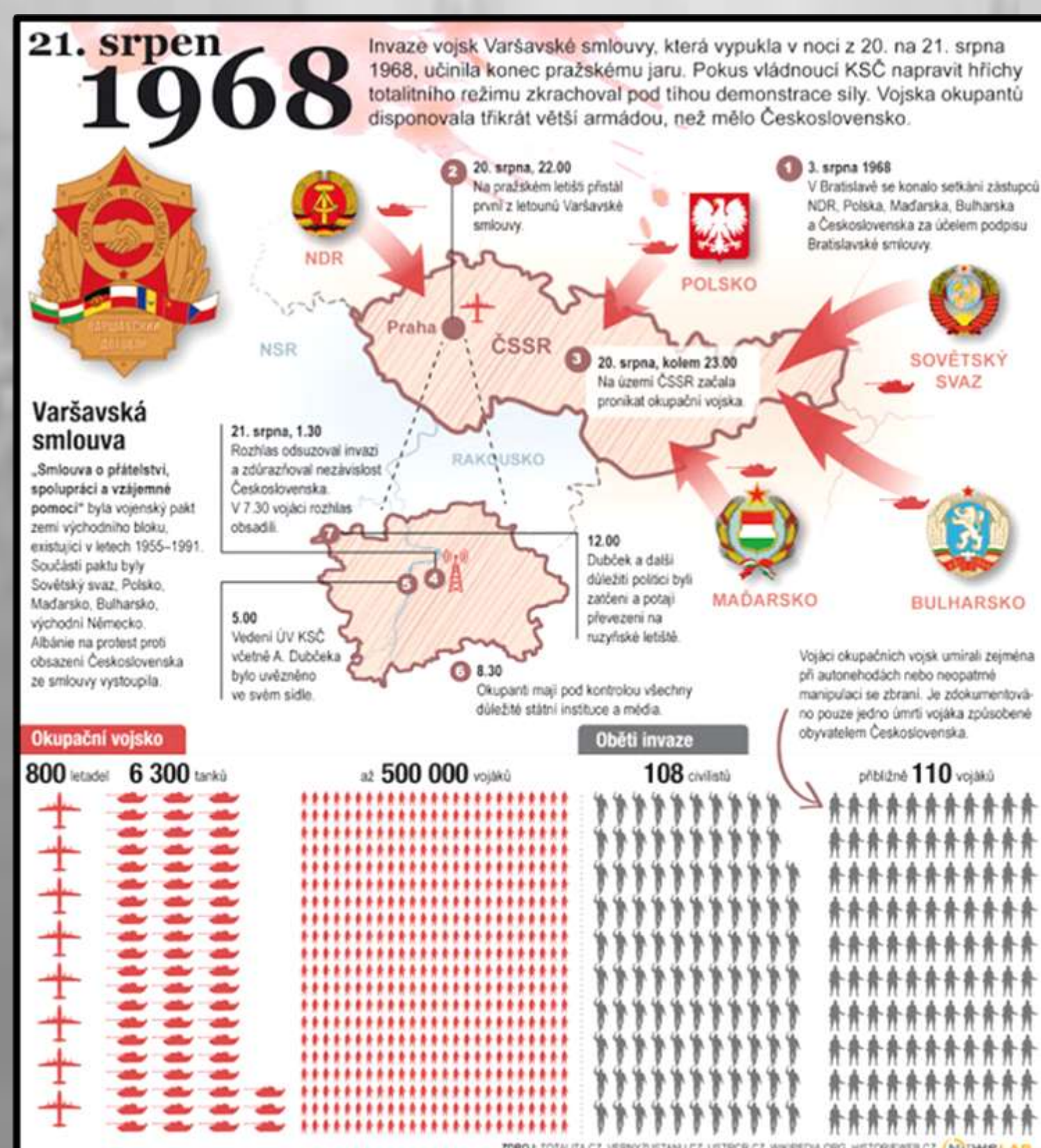
Ve 23:00 překročilo minimálně 200 000 vojáků pěti států Varšavské smlouvy (SSSR, PLR, NDR, MLR a BLR) československé hranice.

Praha

Liberec

Přerov

Ostrava

Šumperk

1968

ODPOR PROTI INVAZI

Vám poděkování
a vřelá objetí
za provokování
a střelbu do dětí
A naše domovy
nechtě jsou vám domovem
Svědky jsou hřbitovy
páchnoucí olovem

Obyvatelstvo se po celé republice stavělo vojákům na odpor, spontánní masové protesty trvaly celý týden. Docházelo i ke střetům s vojenskou technikou a okupačními vojáky. Od začátku invaze do konce roku 1968 zemřelo při střetech cizích vojáků s civilisty a při dopravních nehodách zaviněných cizími vojsky 108 lidí.

Ostrava

Symbolem odporu Pražanů proti vpádu cizích armád se stal boj o rozhlas. Při pokusu sovětských vojsk proniknout k budově rozhlasu použili jeho obránci kameny. Někteří z nich proráželi krumpáči vnější nádrže s naftou na tankcích, naftu zapalovali a několik tanků se jim podařilo zničit.

Náchod

KAMILA MOUČKOVÁ (1928-2020)
v prvních hodinách invaze vysílala ze
studia Československé televize
s okupanty za zády až do vypnutí
vysílačů. Poté se ještě asi týden
účastnila ilegálního vysílání
z hloubětínské Tesly.

Liberec byl po Praze druhým městem, ve kterém si srpnová invaze vojsk států Varšavské smlouvy vyžádala nejvíce obětí: 21. srpna 1968 zde zemřelo 7 lidí, 48 bylo zraněno, dva lidé podlehl zraněním později. Zničeno bylo podloubí na hlavním náměstí.

Bratislava

1968

PODZIM

Dne 27. srpna 1968 byl v Moskvě podepsán Protokol o jednání delegace SSSR a ČSSR, který znamenal ideové popření pražského jara, přijetí „bratrské pomoci SSSR“ a otevření cesty k budoucí normalizaci. Dokument podepsali všichni členové československé delegace s výjimkou **FRANTIŠKA KRIEGLA (1908-1979)**.

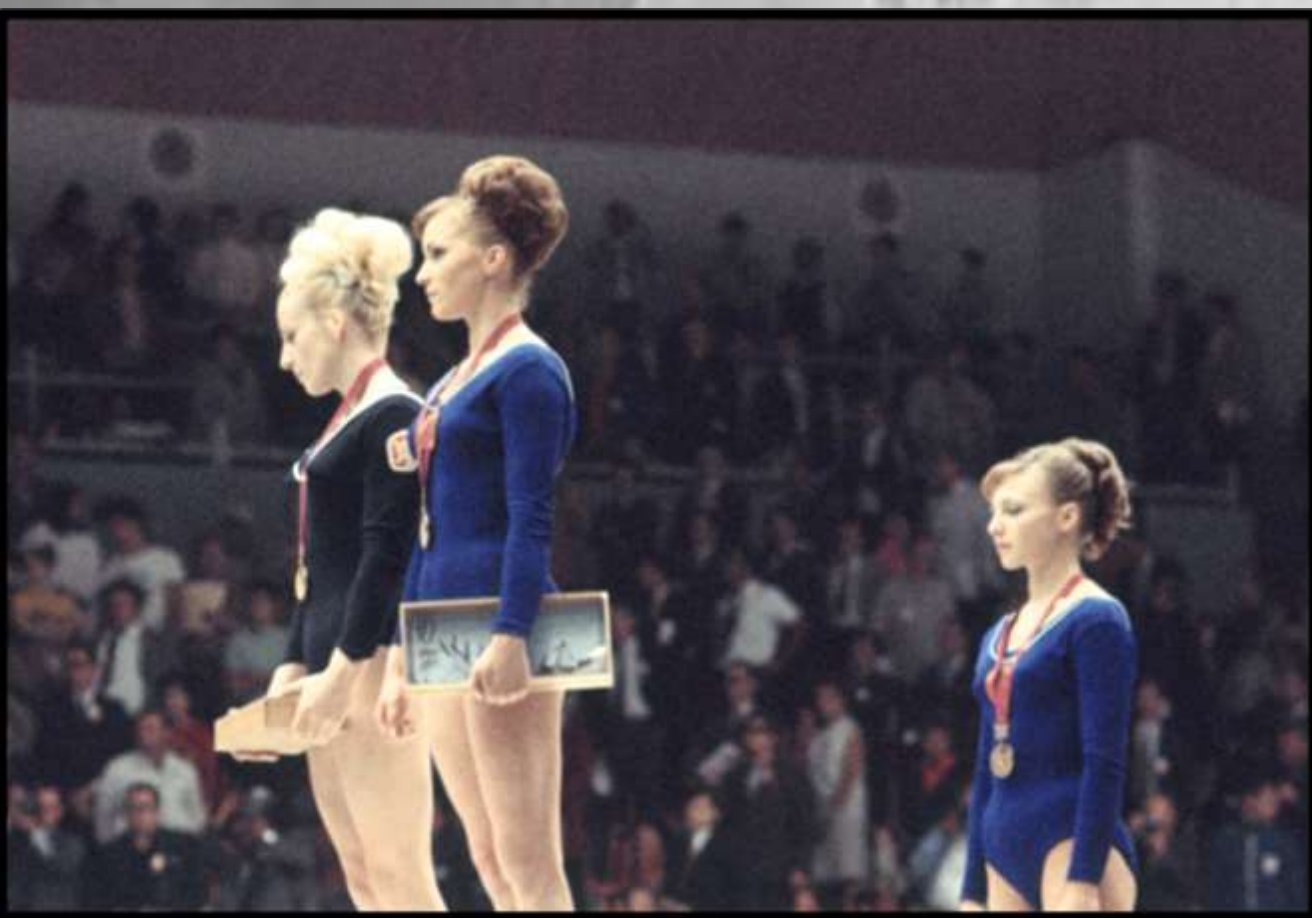
SMLOUVA
mezi vládou Československé socialistické republiky
a vládou Svazu sovětských socialistických republik
o podmínkách dočasného pobytu sovětských vojsk
na území Československé socialistické republiky

Smlouvu podepsali v Praze 16. října předseda vlády ČSSR Oldřich Černík a předseda rady ministrů SSSR Andrej Kosygin. O dva dny později smlouvu přijalo Národní shromáždění, a to 228 hlasy proti čtyřem (František Kriegel, Gertruda Sekaninová-Čákrťová, František Vodsoň a Hana Fuková). Hlasování se zdrželo 10 poslanců.

TÍM BYLA OKUPACE LEGALIZOVÁNA.

Symbolem protestu proti okupaci se stala gymnastka **VĚRA ČÁSLAVSKÁ (1942-2016)**, která v říjnu na olympijských hrách v Mexiku získala čtyři zlaté a dvě stříbrné medaile. Při sovětské hymně se na stupních vítězů odvrátila od vlajky SSSR.

Dne 17. listopadu hlavně mladí lidé vyšli do ulic s protisovětskými hesly a strhávali sovětské vlajky, některé vysoké školy vstoupily do stávků.

Současně se však již mezi lidmi začala projevovala únava a postupná rezignace.

Šumperk – nucený odjezd čs. posádky

**Bratříčku nevzlykej
to nejsou bubáci
Vždyť už jsi velikej
To jsou jen vojáci
Přijeli v hranatých
železných maringotkách**

Dne 28. října se v Praze, Brně, Bratislavě a dalších městech konaly demonstrace proti normalizačnímu kurzu posrpnové politiky.

V říjnu začaly z čs. území odjíždět maďarské, polské, bulharské a východoněmecké jednotky. Od 4. listopadu zůstaly jen sovětské, které si na našem území zřídily základny se 75 000 vojáky, pozemní i leteckou technikou.

Do užívání byly předány sovětským vojákům celé vojenské prostory i některé civilní objekty, např. šumperská posádka se 3. října musela přesunout až na východní Slovensko do Kežmaroku.

1968 EMIGRACE

I v naší generaci už máme pamětníky a vlastní emigraci a vlastní mučedníky. A s hubou rozmlácenou dnes zůstali jsme němí. Ne - nejsme na kolenou. Ryjeme drškou v zemi!

Emigrace začala v podstatě v den okupace. Mnohé rodiny, které zprávy o vpádu vojsk Varšavské smlouvy zastihly v zahraničí, se již do vlasti nevrátily a odjely do některé ze zemí západní Evropy, Kanady či Spojených států. Bezprostředně po okupaci emigrovalo podle historiků 100 000 až 150 000 čs. občanů, v období mezi lety 1968 - 1989 to bylo 250 000 až 300 000 lidí.

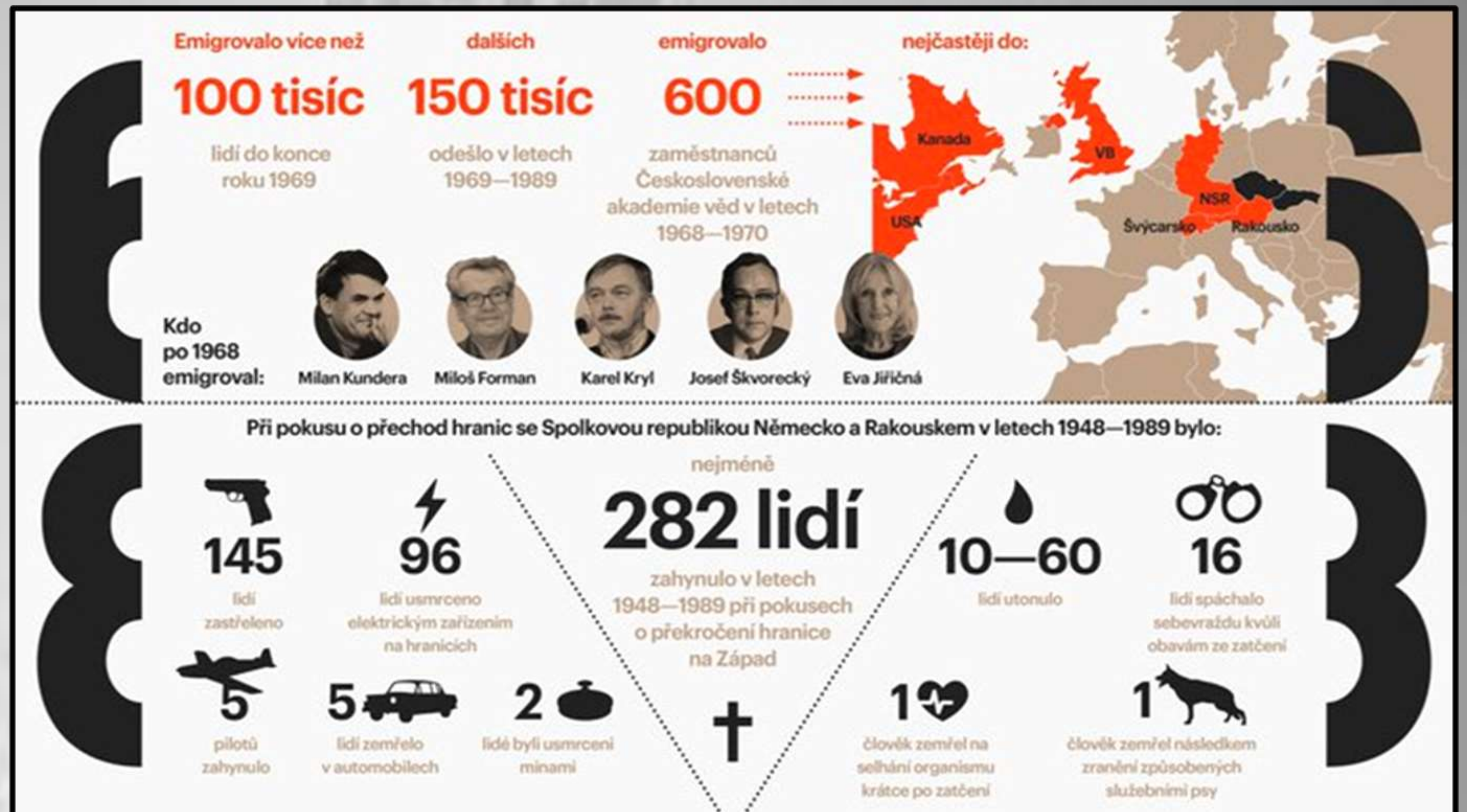
Tímto doma vyrobeným tankem V. Beneš 19.5.1970 s rodinou vyrazil na Západ, ale stroj se cestou k rakouské hranici porouchal. Pan Beneš ještě týž den překonal hranice pěšky, jeho rodina za ním směla odjet až po několika letech. Stroj zabavila Státní bezpečnost.

Uprchlíci, kteří neměli zajištěnou pomoc přátel a příbuzných, končili většinou v uprchlických táborech v Německu či Rakousku. Jedním z nejznámějších byl TRAIISKIRCHEN nedaleko Vídně, kam se po roce 1968 uchýlily tisíce Čechů. Zde čekali, jak bude posouzena jejich žádost o azyl.

Rodina českých emigrantů po příjezdu do Vídně

Odcházelí lidé ze všech sociálních vrstev, ale hlavně intelektuální elity, lidé kvalifikovaní a vzdělaní. Uprchlíci se snažili překonat „železnou oponu“ nejrůznějšími způsoby. V prvních srpnových dnech pohraničníci útěku lidí, kteří byli vyděšeni příjezdem cizích tanků, nebránili.

Hranice se zavíraly postupně během roku 1969. Emigrovat na západ bylo čím dál těžší a ne vždy se to podařilo. Všude na hranicích byly ostnaté dráty a pohraniční stráž se samopaly.

Většina emigrantů se za hranicemi přes složité začátky uchytila, někteří se však během 70. let vraceli domů, často z existenčních nebo rodinných důvodů.

1969 PROTEST OHNĚM

JAN PALACH
11.8.1848 – 19.1.1969

Dne 16. ledna se u Národního muzea zapálil Jan Palach. Snažil se vyburcovat veřejnost z rezignace po srpnové okupaci, ale příliš se to nepodařilo ani jemu ani jeho následovníkům. Od ledna do dubna 1969 jenom v Československu proběhlo 29 pokusů o sebeupálení (7 lidí zemřelo), ale pouze činy J. Palacha, J. Zajíce a E. Pločka byly motivovány politicky. Národ byl sice těmito činy otřesen, ale ani tyto oběti ho nevytrhly z postupující letargie a skepse.

JAN ZAJÍC
3.7.1950 – 25.2.1969

Laskavé šero
Vám přikryje tvář
S grimasou hrůzy
Ruka jež před chvílí
Hladila ramena
Zkameněla
Na nic je pero
A k ničemu snář
Zemřely Múzy
To že se nestřílí
Smrt jenom znamená
Pro anděla
Kennedy ve voze
Proklíná rarácha
Pohřebním na voze
Uvidíš Palacha...

EVŽEN PLOČEK
29.10.1929 – 9.4.1969

**SEBEVRAŽDA UPÁLENÍM
na Václavském náměstí**
Tragédie 19letého chlapce ze Šumperka

20 LEDEN 1969 ROČNÍK XXV
PRAHA DENÍK MLÁDEŽE
50 HALEROV CÍSLA 14 (7493) **mladá fronta**

Fáma, či skutečnost?

1969. ledna, kdy se zapálil Jan Palach, byl v Praze 19. ledna 1969. Jan Palach se zapálil na Václavském náměstí v Praze. Jeho činy vyvolaly v zahraničí početnou vlnu následovníků. Od ledna do dubna 1969 jenom v Československu proběhlo 29 pokusů o sebeupálení (7 lidí zemřelo), ale pouze činy J. Palacha, J. Zajíce a E. Pločka byly motivovány politicky. Národ byl sice těmito činy otřesen, ale ani tyto oběti ho nevytrhly z postupující letargie a skepse.

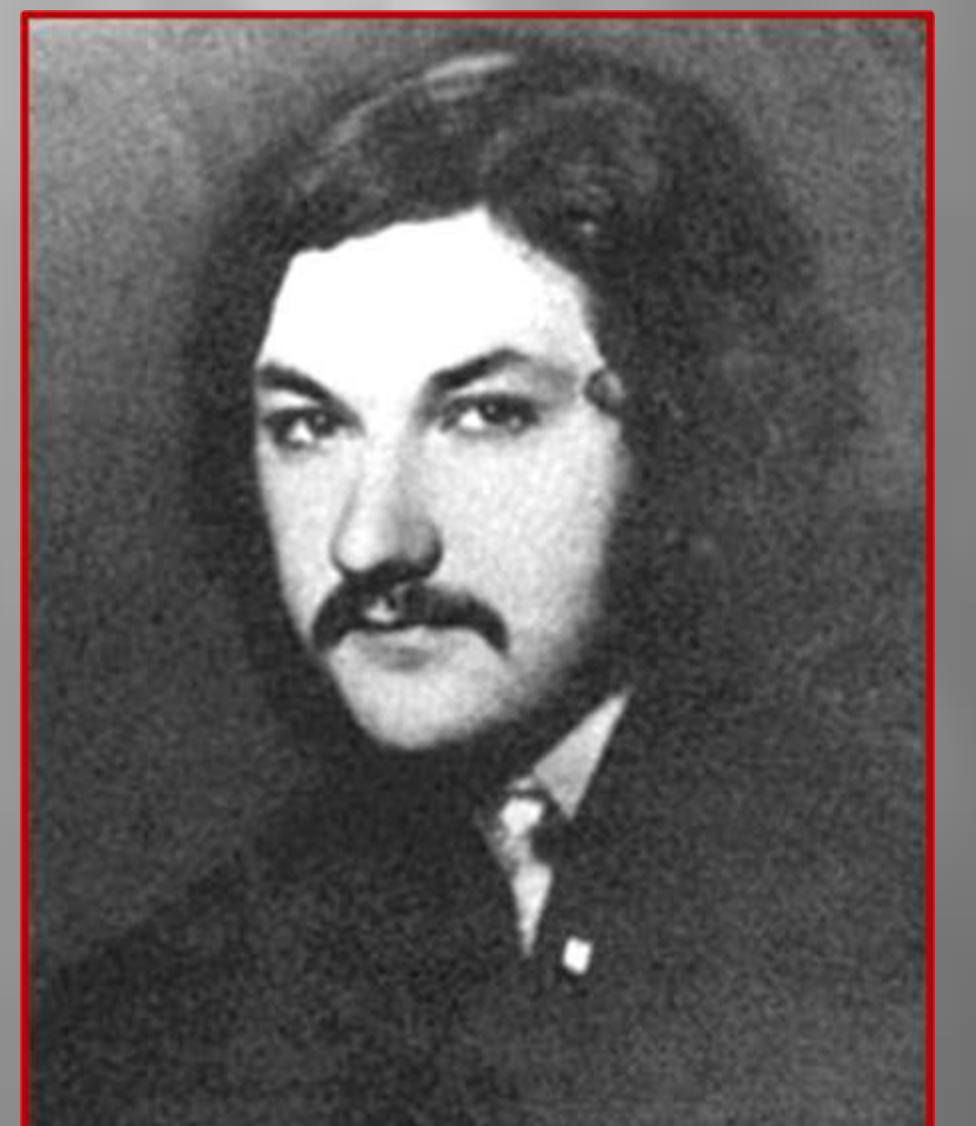
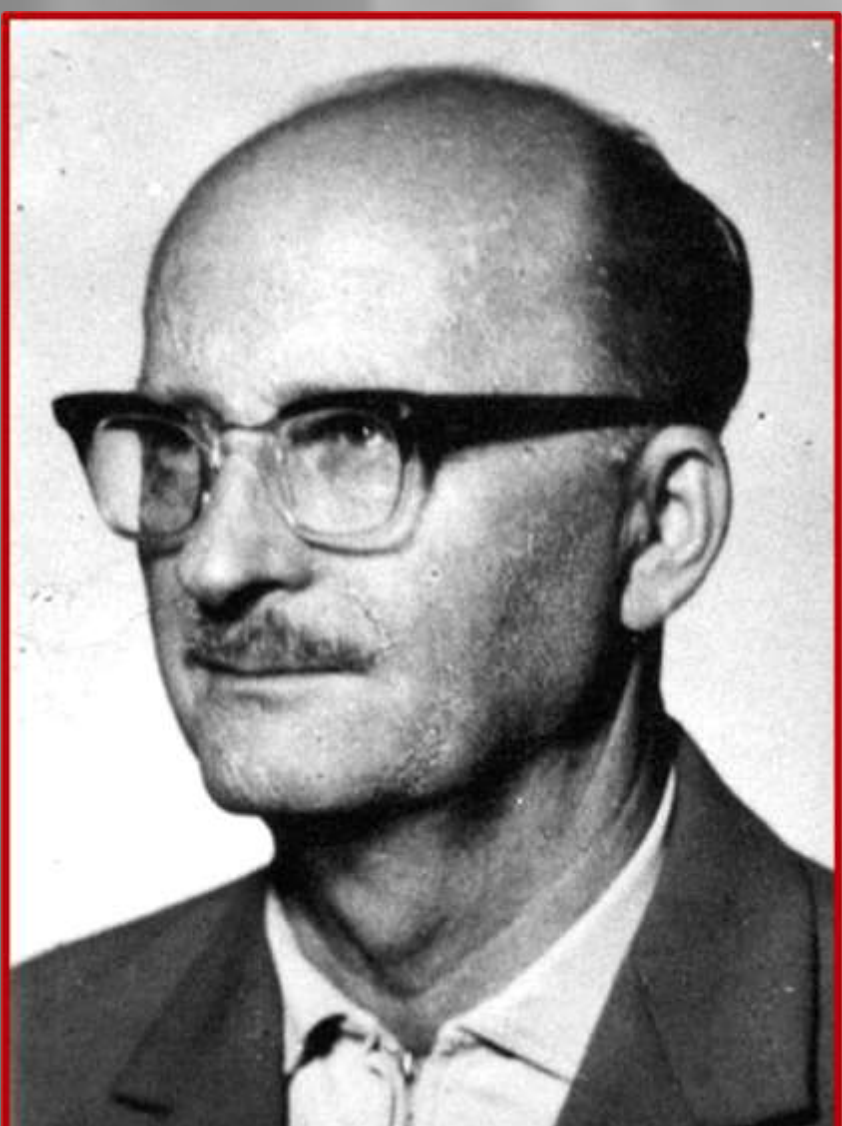
Politicky motivované případy sebeupálení lze najít i v zemích bývalého sovětského bloku. Značná část z nich byla reakcí na srpnovou okupaci Československa a na potlačení pražského jara. Také čin Jana Palacha vyvolal v zahraničí početnou vlnu následovníků.

Polsko - Ryszard Siwiec
7.3.1909 – 12.9.1968

Ukrajina - Vasyl Makuh
14.11.1927 – 6.11.1968

Maďarsko - Sándor Bauer
21.2.1952 – 23.1.1969

Litva - Romas Kalanta
22.2.1953 – 15.5.1972

1969

POMSTA HOKEJEM

Z mistrovství světa v hokeji, které se konalo 15. – 30. března ve Stockholmu, si čs. hokejisté odvezli bronzovou medaili. Národ je ale přivítal, jako by vyhráli zlato. Hokejisté totiž dvakrát porazili Sovětský svaz a Čechoslováci tato vítězství vnímali jako symbolickou pomstu za okupaci. V prvním zápase se SSSR vyhrál náš tým 2 : 0, ve druhém 4 : 3. Před druhým zápasem si někteří hráči na dresu přelepili rudou hvězdu černou páskou.

Československé národní hokejové mužstvo
TŘETÍ NA MISTROVSTVÍ SVĚTA 1969 STOCKHOLM

Zleva horní řada: Nedomanský, předseda ústřední hokejové sekce dr. Zdeněk Anděl, trenér prof. Vladimír Kostka, Augusta, Bednár, Jaroslav Holík, Hrbatý, Jiří Holík, Dzurilla, Suchý, Klápě, Pospíšil, Horeševský, Fardo, dr. O. Trefný, trenér Pitner. Sedící masér Martinek, předseda Slovenské sekce Červinka, Hovel, Machoň, Jilík, Lachý, Černý, Galonka, Ševčík.

Nejen ve Stockholmu zažívali hráči mohutnou podporu diváků. Zápasy sledovala celá republika a zejména po druhém utkání 28. března propukly bouřlivé oslavy.

Co řeknou ti všichni kdož dnes ti tu tleskají
tehdy až mocní ti umlčí hlas?
Zas budou jen tančit jak jiní jim pískají
Hopsat tak dlouho až zlámou si vaz!

Na Václavském náměstí se shromáždilo asi 150 000 lidí, auta troubila, vlály vlajky, na zdi domů psali lidé nápisy, např. "Za vaše tanky máte čtyři branky". Oslav se zúčastnilo v celé republice asi 500 000 lidí v asi 70 městech. Na několika místech, zejména tam, kde sídlily sovětské posádky, přerostly oslavy v demonstrace proti sovětské okupaci.

Bouřlivé oslavy v Praze využila Státní bezpečnost, která vyprovokovala zničení kanceláře sovětského Aeroflotu na Václavském náměstí (předem nechala dovézt před kancelář dlažební kostky).

V Praze čekaly na hokejisty tisíce fanoušků. Hráči si však uvítání neužili, jejich letadlo bylo po přistání přetaženo na staré letiště, odkud hned zamířili domů a poté „na kobereček“.

Tato událost byla brána jako jeden z důvodů k tvrdým opatřením proti protestujícímu davu a k potlačování všech zbytků svobod.

1969

21. SRPEN

Prvního výročí sovětské okupace se nové vedení KSČ (v čele s Gustávem Husákem) velmi obávalo. Proto už od poloviny července vedlo propagandistickou kampaň k odsouzení stoupců reformního hnutí a k vyzdvížení bratrství se Sovětským svazem. Už v polovině srpna byly k Praze přesunuty ozbrojené síly, do pohotovosti byl uveden bezpečnostní aparát.

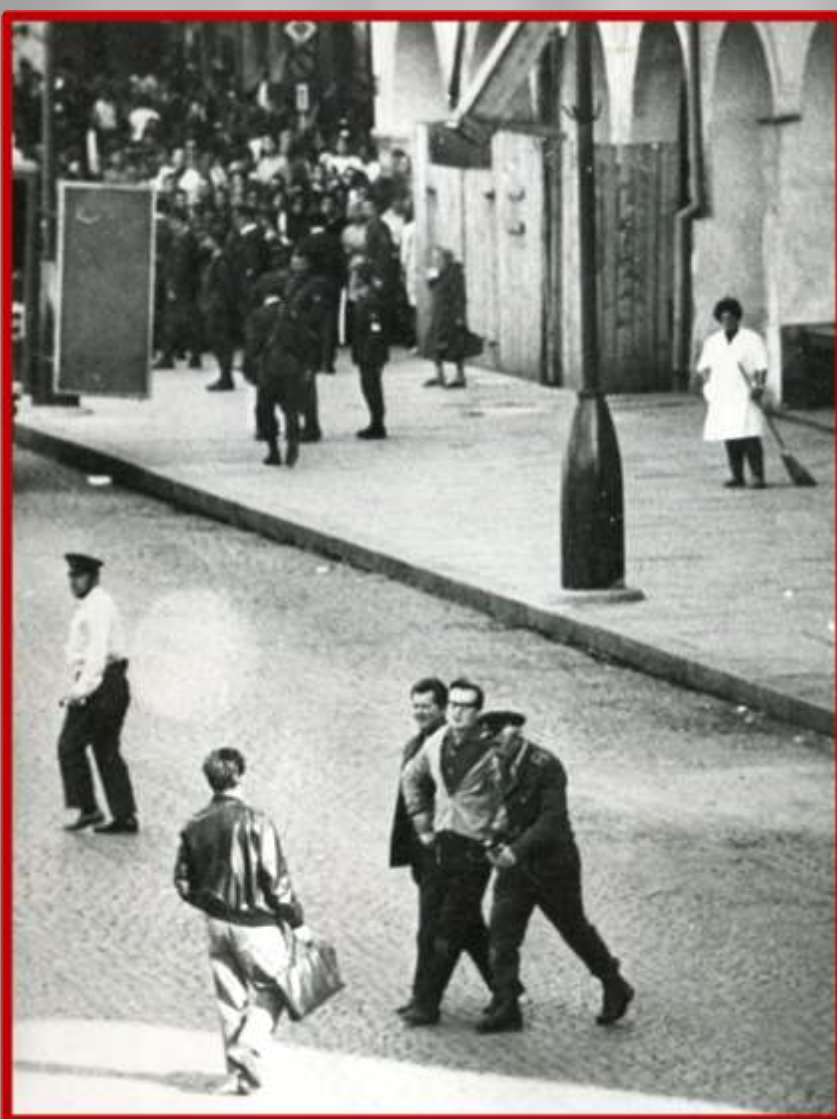

Armáda vyčlenila 20 000 vojáků, 310 tanků a přes 200 obrněných vozidel. Připraveny byly i speciální oddíly Pohraniční a Vnitřní stráže, Veřejné bezpečnosti a Lidových milicí.

V studené parádě kožených křesel sešli se k poradě výrobci hesel. Mnohé co hrozilo pozbylo punce. Za okny mrazilo srpnové slunce a křičelo na lidi. Pamatuj! a křičelo na lidi. Pamatuj!

Demonstrace proti sovětské okupaci a novému vedení KSČ začaly na pražském Václavském náměstí už 20. srpna 1969 v podvečer. Největší pak proběhly druhý den v Praze, v Liberci a v Brně.

České Budějovice

Brno

Na některých místech odpor přerostl v pouliční bitky za použití vodních děl a slzného plynu.

Liberec

Státní moc zasáhla proti demonstrantům velmi brutálně a surově se chovala i vůči 2 500 zadržených osob. V Praze byli zastřeleni 3 lidé a v Brně 2. Dalších 27 lidí po celé zemi bylo těžce zraněno.

Srpen 1968 dokázal národ ve vzdoru na delší čas sjednotit, naopak srpen 1969 na dalších 20 let národ zlomil. Vládnoucí komunistická moc totiž povolala své represivní ozbrojené složky proti vlastnímu lidu.

Jednalo se o poslední velkou vlnu demonstrací proti nastolenému režimu na dalších téměř 20 let.

1970 – 1989

STŘEDNÍ SKUPINA VOJSK

ŽIVOT VOJENSKÝ

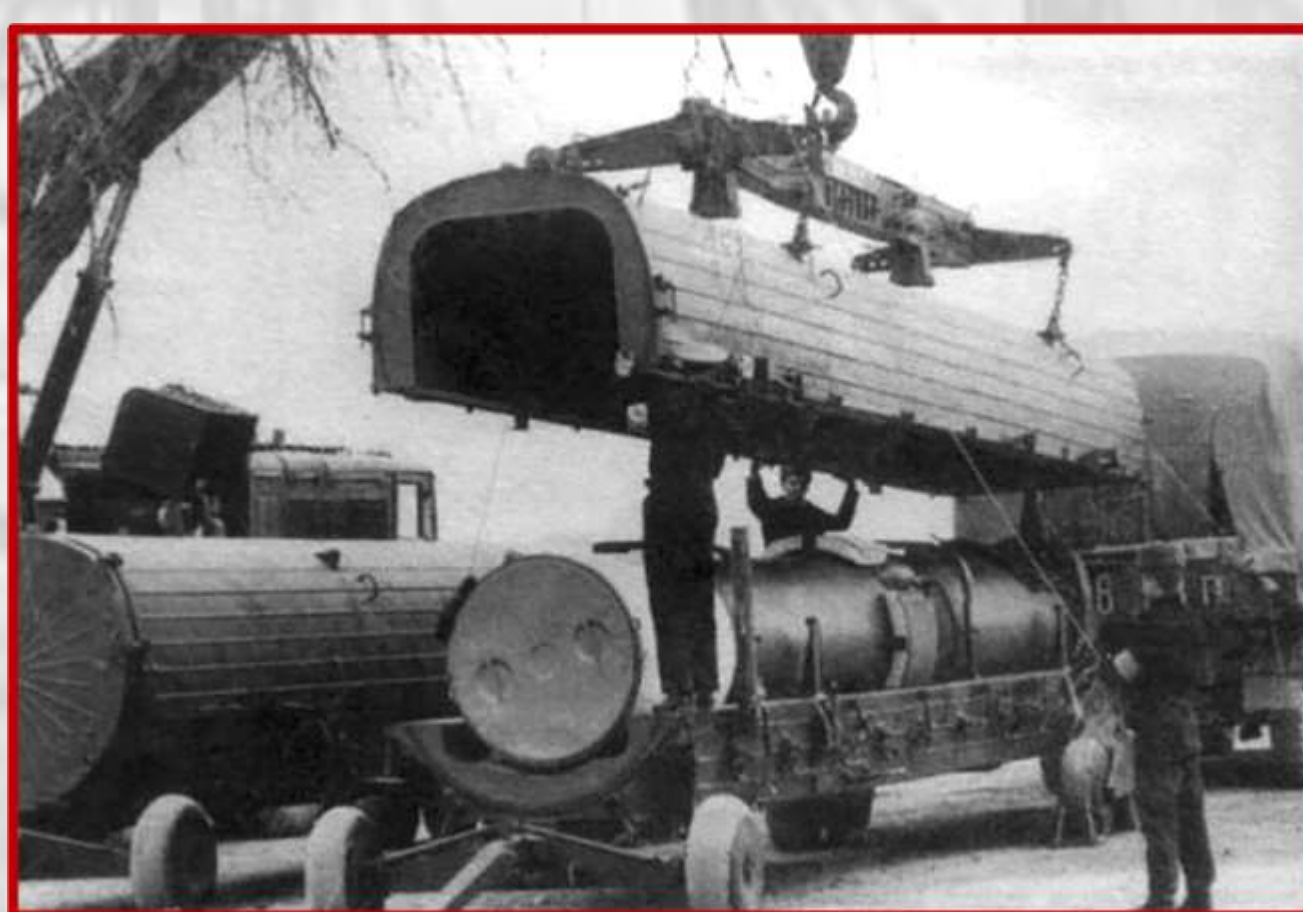
Podle smlouvy z října 1968 se na území naší republiky mělo rozmístit 75 000 sovětských vojáků, kteří obdrželi ubytovací a skladovací prostory, čtyři letiště a tři vojenské nemocnice. Vznikla tak Střední skupina vojsk s velitelstvím v Milovicích. Jejím hlavním úkolem bylo udržet sovětskou kontrolu nad Československem a posílit síly Varšavské smlouvy na západních hranicích.

**Pole nám zdupala
kopyta koní
Z nebe se sypala
slova jež zvoní
když vodku pijí!**

Střední skupina vojsk se skládala ze dvou tankových divízi, tří motostřeleckých divízi, tří brigád raketových vojsk, jedné brigády dělostřelectva a jedné úderné brigády výsadkářů. Čtyři pozemní divíze byly dislokovány v české (Milovice, Mladá Boleslav, Vysoké Mýto a Bruntál) a jedna ve slovenské (Zvolen) části republiky.

Sovětské vojáky potkávali na každém kroku všudypřítomnou propagandu, nejčastěji v podobě různých tabulí a hesel, mnohdy na to vše shlížel I.V.I. Lenin. Neustále se pořádaly různé přehlídky a oslavy a vojáci tak brzy nabyli dojmu, že jsou skuteční osvoboditelé.

1970 – 1989

STŘEDNÍ SKUPINA VOJSK

ŽIVOT VOJENSKÝ

Na počátku roku 1987 zahrnovala výzbroj Střední skupiny vojsk 1 500 tanků, 650 děl, 90 víceúčelových raketometů a 300 letadel (z toho 120 helikoptér), včetně bitevníků Su-25. Některé zdroje uvádějí, že na našem území byly také umístěny rakety s jadernými hlavicemi SS-12/22 Scaleboard.

Libavá

Bohosudov, zima 1987-88

Ralsko - Kuřivody

**S žoldáckou mzdou
a v červené zbroji
Zas jinde už kořist je pro ně
Znovu zas jdou
a v zádech jim stojí
ti zelení kovoví koně**

Republikou neustále projížděly mohutné kolony tanků, které se přesouvaly mezi jednotlivými vojenskými prostory. Přinášelo to spoustu dopravních a bezpečnostních problémů, docházelo také k značnému poškození silniční sítě.

Stráž pod Ralskem, 1984-86

Mladá Boleslav, 1983

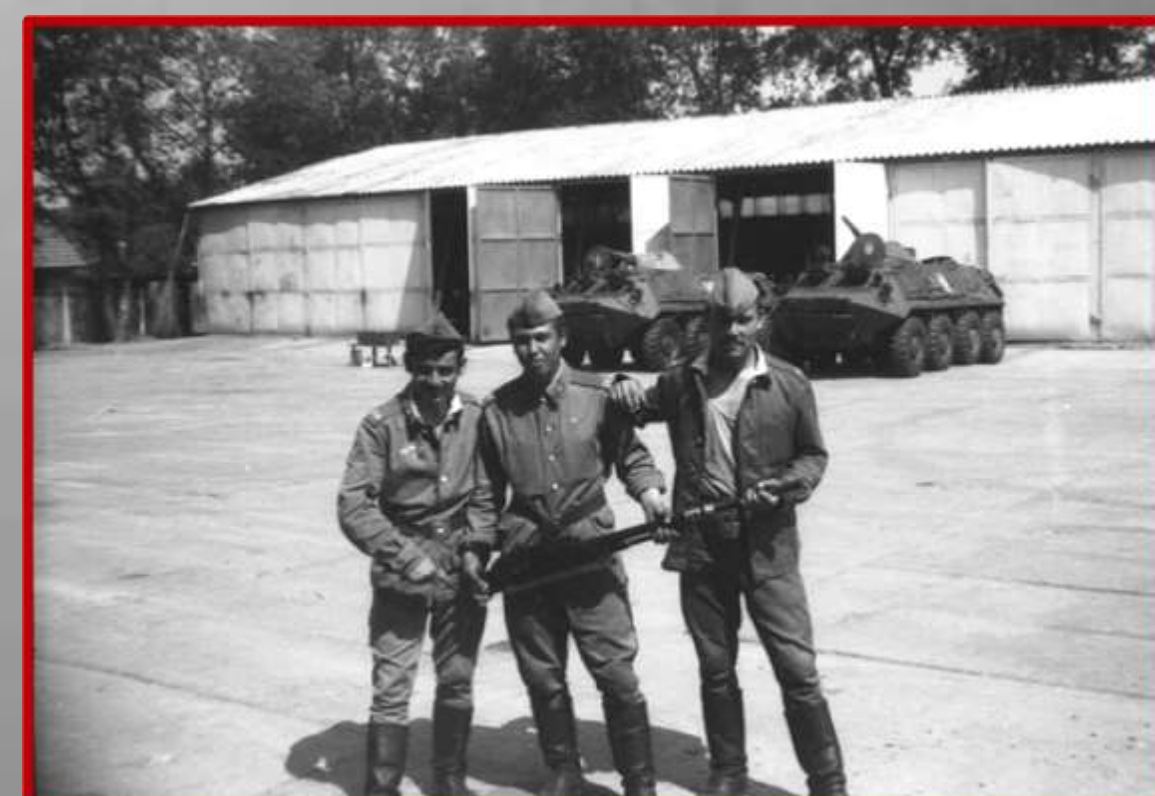
Za období od 1. ledna 1969 do 21. června 1991 zahynulo v Československu důsledku autonehod způsobených přesuny sovětské vojenské techniky 248 lidí. Počty zraněných byly mnohem vyšší, přesné číslo není známo.

V Ralsku se 23. srpna 1985 se srazil autobus KAROSA se sovětským tankem T-72.

V obci Čistá u Bělé pod Bezdězem se 8. června 1983 zřítilo sovětské bojové letadlo MIG 23.

1970 – 1989

STŘEDNÍ SKUPINA VOJSK

ŽIVOT SOUKROMÝ

Ve vojenských prostorech se do bytů po čs. vojácích nastěhovali sovětští vojáci i s rodinami. Od Čs. armády převzali stovky objektů, ale spoustu dalších si dostavěli. Jednalo se hlavně o objekty pro vojenskou techniku a týlové zabezpečení, kasárna a výcviková zařízení, ale také o bytové domy. Nejen v Milovicích, ale i na dalších místech v průběhu dvou desetiletí vznikla ruská města s tisíci byty, kde nechyběly nemocnice, školy a školky, obchody nebo kulturní domy. Jak trávili volný čas sovětští vojáci a jejich rodiny? Trochu nám napoví následující fotografie.

в/ч пв 62157, 1978 г.
Градчане-Митюнь
за синиой ПЕТ № 3

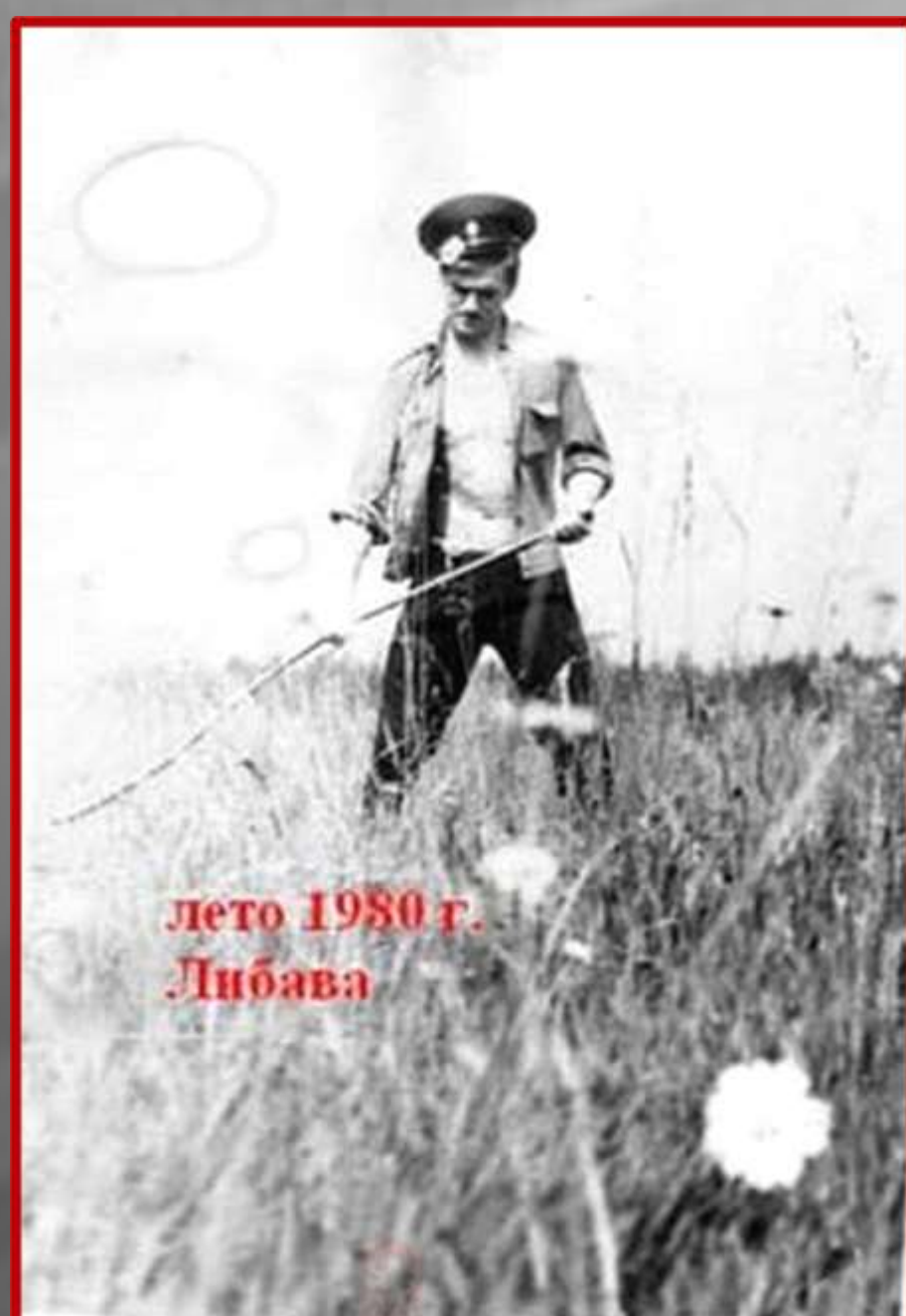
Já sledoval jsem Azbuka
měl mundúr ze sojůzu
Jak Gottwald kouřil čibuka
a kupoval si blůzu
Ta blůza byla z Turecka
a Azbuk zíral zhruble
když musel sáhnout do vrecka
a platit čtyři ruble

Pak v dalším kšeftě za chvílku
já viděl jsem jej opět
kupovat dámskou košilku
a kalhotky číslo pět
Pak na vysokém podpatku
si k tomu koupil perka
- snad kupuje to pro matku
- snad dostane to dcerka

(Pokračování na dalším plakátu)

V důstojnickém domě v Milovicích bylo divadlo se šesti sty sedadly, kino, taneční sál, knihovna a restaurace. Právě zde byly vítány všechny nejvyšší sovětské delegace, které zavítaly do Milovic.

лето 1980 г.
Либава

1970 - 1989

STŘEDNÍ SKUPINA VOJSK

ŽIVOT SOUKROMÝ

Pamětníci vzpomínají, že neměli sovětské vojáky rádi, ale naučili se vedle nich žít. Nejen to, naučili se s nimi také obchodovat. Sovětští důstojníci i vojáci se snažili dostat k čs. penězům, za které by si mohli nakoupit zboží, které nebylo v SSSR dostupné. Někdy to bylo obtížné, protože měli (kromě organizovaných zájezdů a družby) volný pohyb po ČSSR zakázán a trestem při dostižení bylo převelení do SSSR. Naši občané měli naopak zájem třeba o mixéry, fény, žehličky, barevné televize, fotoaparáty. Tyto věci však nenabízeli běžní vojáci, ale byly k dostání ve speciálních obchodech pro důstojníky.

(Začátek na předchozím plakátu)

Když kupoval si paruku
a punčošky a rtěnku
já opakoval azbuku
písmenko po písmenku
Však jalo se mne zděšení
když koupil přízi v klubku:
"Vot vo svobodnom vrémeni
ja búdu vjazát' jupku!,"

Když přízi sbalil vesele
a spěchal sukni plésti
já tázal se jej nesměle
která že má to štěstí
A vidím jak se červená
a vodpovídá skromně:
"Jsem poručice Jelena
a sukně - bude pro mě!"

V Milovicích si Sověti vybudovali Karpatsko-dukelský památník jako pletní místo, kde se konaly přísahy a pořádaly se tam zájezdy. Před památníkem nechyběly busty významných sovětských vojáků. Uvnitř památníku byla umístěna plastická mapa bojiště.

Sověti provozovali i vlastní poštu, televizní a rozhlasovou stanici, tiskli si vlastní noviny - Sovetskij soldat. Do Milovic jezdil denně rychlík z Moskvy.

1990 – 1991 CO PŘEDCHÁZELO

Po listopadu 1989 a pádu komunistického režimu byl jedním z prvních požadavků veřejnosti odchod všech sovětských vojsk. Již v prosinci 1990 začala první jednání a 26. února 1990 byla v Moskvě podepsána Smlouva mezi vládami ČSSR a SSSR o odchodu sovětských vojsk z území ČSSR.

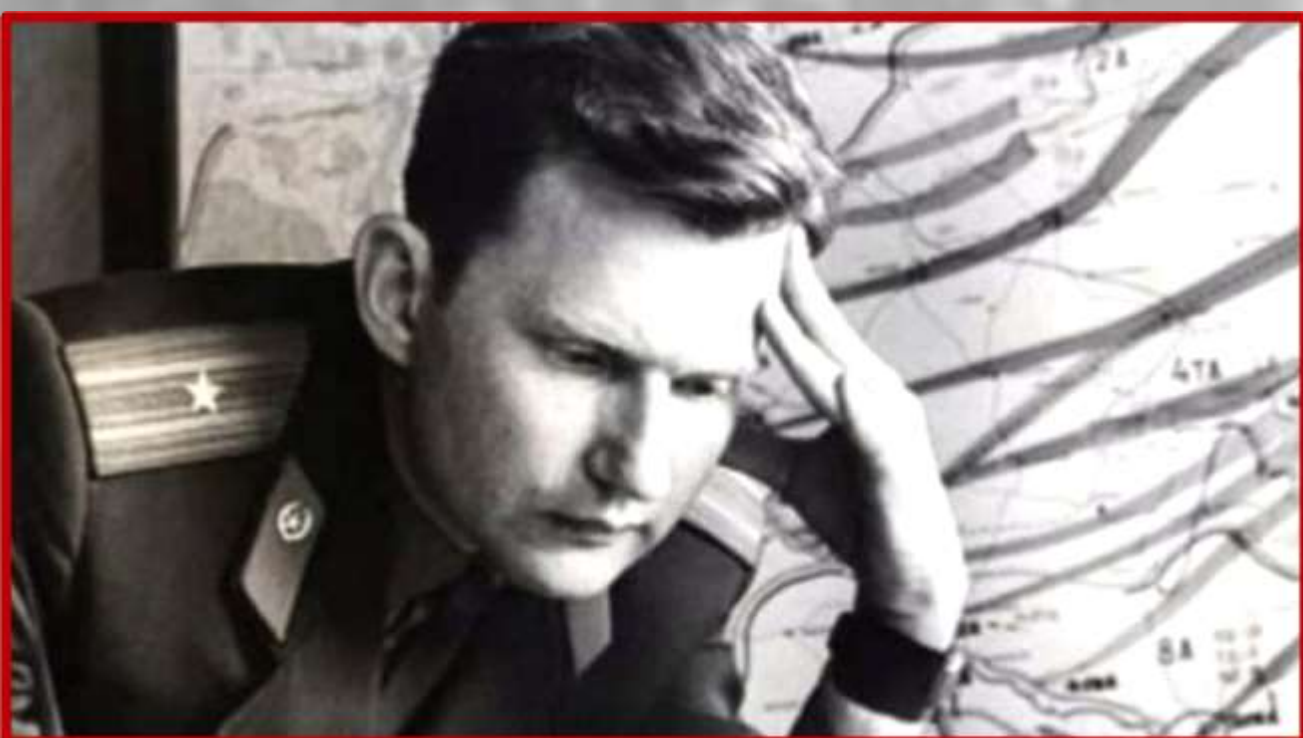
Smlouvu podepsali ministři zahraničních věcí Jiří Dientsbier a Eduard Ševarnadze za přítomnosti prezidentů obou států, Václava Havla a Michaila Gorbačova.

Jednání o odsunu sovětských vojsk probíhala i na Pražském hradě.

Po podepsání smlouvy byla sestavena parlamentní komise, která měla dohlížet na její plnění a měla koordinovat všechny akce, související s odchodem sovětských vojáků. Předsedou komise se po volbách v roce 1990 stal poslanec Michael Kocáb.

Jedním z hlavních účastníků odsunu byl generál Eduard Vorobjov, poslední velitel Střední skupiny vojsk. Do země přijel v srpnu 1968 a 27. června 1991 odletěl jako poslední sovětský voják z Československa.

Je jaro. Ledy plovou
s narkózou do žily
a s maskou sametovou
jde ústup zdvořilý
a na mohyle něhy
mráz uhrabává sněhy,
jež zimu přežily,
jež zimu přežily.

Praha

Na podporu požadavku na odsun sovětské armády z Československa se v lednu a únoru uskutečnily poklidné demonstrace v řadě měst.

Olomouc

Jesenice

Vysoké Mýto

1990 - 1991 ODCHOD

Smlouva z února 1990 předpokládala celkem 3 etapy stahování osob a vojenské techniky Střední skupiny vojsk z Československa. Celkem se jednalo o 1220 tanků, 2 500 bojových vozidel a obrněných transportérů, 30 odpalovacích zařízení taktických a operačně taktických raket, 105 letadel, 175 vrtulníků, 95 000 tun munice. V 925 transportech (31 000 vagónů) opustilo území Československa 73 500 vojáků a 39 000 rodinných příslušníků.

Odcházející vojáci se snažili nakoupit nejen zboží, které nebylo v SSSR dostupné, ale i zboží běžné denní potřeby.

Odsun sovětských vojsk byl také ve znamení výprodeje, především vojenské výstroje a benzínu, který byl ovšem mnohdy nekvalitní.

Už táhnou hejna holubic se zelenými křídly a klecí zbylo věru víc než snů, co v duši sídlí. Po čtvrtstoletí mlčení a půlstoletí strachu - svou troufalostí zděšení - plijeme na papachu.

Sovětští vojáci se vraceli do nejlstých ekonomických i existenčních poměrů. Na spoustu řadových vojáků čekalo dočasné ubytování ve stanových táborech na Sibiři, problémy s ubytováním měli i důstojníci.

První vlaková souprava s tanky vyjela z Frenštátu pod Radhoštěm již 26. února 1990. Stahování okupačních vojsk začalo.

Prvním městem, které opustila sovětská posádka, byl Turnov. Lidé se sešli na demonstraci 29. ledna 1990 a společně se vydali předat rezoluci sovětskému velení v kasárnách. Jednání byla úspěšná a poslední voják sovětské posádky opustil Turnov již 28. května 1990.

1990 – 1991 ODCHOD

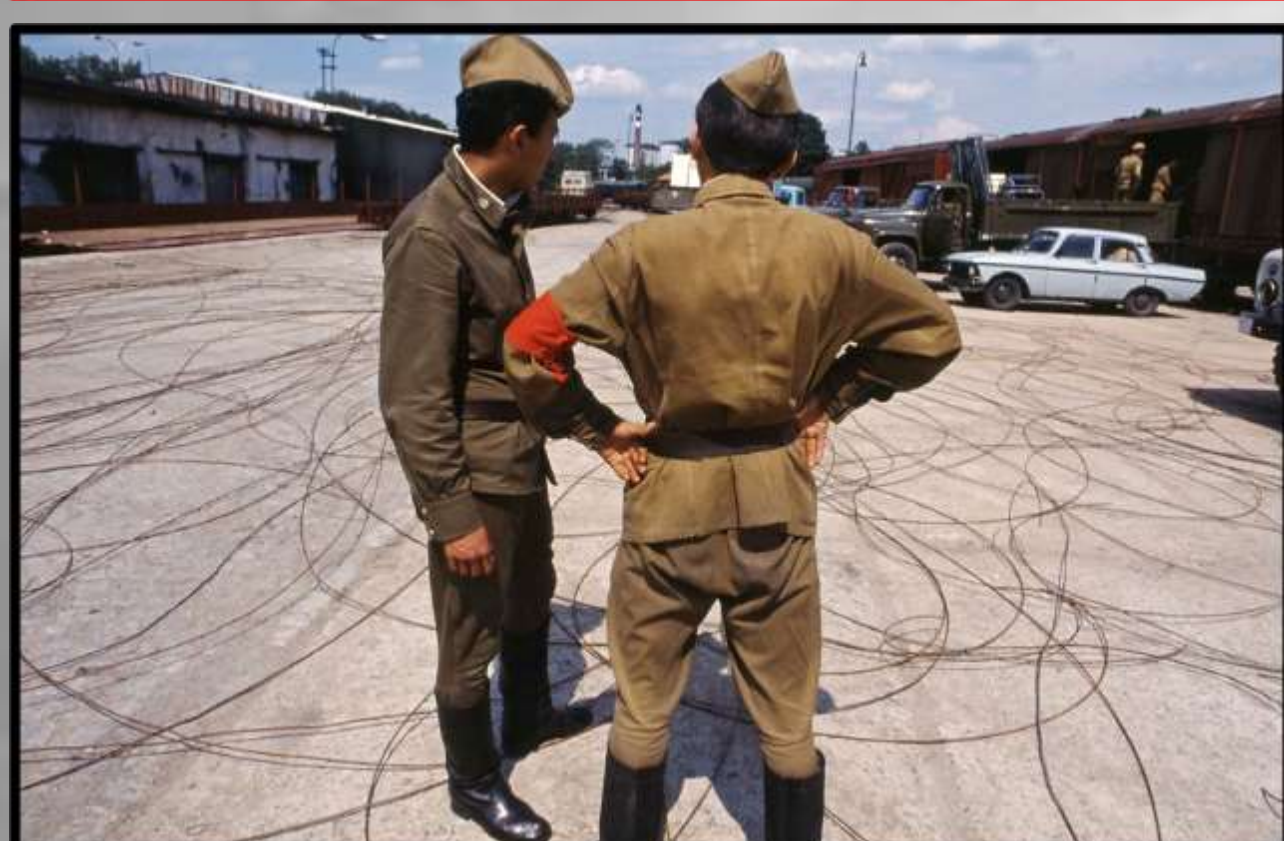
Odsun probíhal podle stanoveného harmonogramu a skončil o několik dní dříve, než se předpokládalo. Poslední transport se sovětskými vojáky byl vypraven 19. června 1991 z Milovic a o dva dny později překročil východní hranici ČSSR. Celý proces byl formálně ukončen podpisem protokolu o ukončení odsunu sovětských vojsk z Československa 25. června 1991 v Praze.

K nehodám docházelo i při odsunu vojenské techniky. Dne 9. ledna 1991 vybuchl v Bohosudově tank, který měl plné nádrže a byl naložený municí. Při explozi zahynulo asi 20 vojáků, hasit pomáhali i čeští hasiči.

Eduard Vorobjov: „Mnozí vojáci nemohli pochopit, proč musíme odejít“.

Někteří z těch, kteří odešli jako vojáci, se později vrátili jako podnikatelé.

Jak ustrašení šakali
- po dvacet roků hnutí -
my trpělivě čekali,
až vlci budou sytí.
Už táhne smečka nažraná
do tajgy hluchoněmé:
my - čekající na hrana -
teď o kosti se rveme...

1990 - 1991 CO PO NICH ZŮSTALO

Pobyt sovětských vojsk na našem území si vyžádal velké množství lidských obětí a materiálních škod. K 1.11.1991 bylo evidováno 290 mrtvých a 577 těžce zraněných čs. občanů, další stovky lidí byly zraněny lehce. Velmi náročná byla likvidace ekologických škod, zejména sanace kontaminované půdy a podzemních vod ropou, těžkými kovy a dalšími životu nebezpečnými látkami.

Poutní kostel ve Staré Vodě (Libavá) sloužil jako vězení pro vojáky.

Když odcházeli, nechali za sebou zdevastovanou krajinu. Všude byla rozbitá vojenská technika, tisíce pneumatik a půda zamořená ropnými látkami.

Děšť padá na sloup morový a zamořenou révu. Už táhnou koně kovové z Auglášových chlévů a není, kdo by vykydal: vždyť rádci samozvaní si pěstí staré zvyky dál - a kradou, lžou a žvaní.

1990 – 1991 CO PO NICH ZŮSTALO

Obce se musely vypořádat s objekty, které po sovětských vojácích zůstaly. Díky různým okolnostem (včetně finančních) se je daří využít se střídavými úspěchy. Bývalá kasárna a domy se přestavují na nové byty, domovy důchodců či školy, některé jsou využívány komerčně jako sklady apod.

Demokracie panuje
od Aše po Humenné.
Samet i něha v pánu je
a zuby vylomené.
Dali nám nové postroje,
a ač nás chomout pálí,
zaujímáme postoje,
místo abychom stáli.

Nepotřebné objekty se buď odborně demolují,
ale mnohem častěji se prostě nechají chátrat a
čeká se, kdy samy spadnou.

Kromě svérázné atmosféry
bývalé vojenské prostory často
nabízejí pozoruhodně bohatou
přírodu.

Bývalý vojenský výcvikový prostor Milovice se stal novým
domovem pro stáda zubrů, divokých koní a praturů.

Obora Židlov vznikla na území bývalého vojenského
prostoru Ralsko a žije zde mnoho druhů lesní zvěře.

